

H.G. Wells'in *Dünyalar Savaşı*'nda Irksal Üstünlük Kavramının Sorgulanması¹

Challenging the Notion of Racial Superiority in H. G. Wells's *The War of the Worlds*

Şebnem DÜZGÜN^{2*}

Öz

Darwin'in evrim teorisinden etkilenen Wells, her türün zayıf yanları olduğundan hiçbir türün mutlak üstünlüğe sahip olmadığına inanır. Bu nedenle Wells, bilimsel, teknolojik ve entelektüel başarıları nedeniyle diğer milletlerden üstün olduklarını iddia eden İngilizleri eleştirir. Yazar, İngiltere'nin Marslılar tarafından işgal edilmesini tasvir eden *Dünyalar Savaşı*'nda (1897) İngilizlerin üstünlük duygusunu sorgular. Bilim, teknoloji ve akıl yönünden çok üstün olan Marslılarla karşılaşan İngilizler, sağduyu, mantık ve öngöründen yoksun ilkel yaratıklara indirgenir. Böylelikle Wells, İngilizlerin güçlerini sömürgeci ve bilimsel girişimlerle kanıtlamış olsalar da hala gizli, gelişmemiş tarafları olduğunu iddia eder. Ayrıca, İngilizlerin üstün bir medeniyetle yüzleşmelerinin özgüvenlerini yok ettiğini ve değişen koşullara uyum sağlayamadıklarında var olma mücadelesinde yenik düşebileceklerini savunur. Fakat sadece İngilizlerin değil, aynı zamanda Marslıların da yeryüzünde yaşayan rakipleri gibi doğal seçimin etkilerine maruz kaldıkları için zayıf tarafları olduğunu ekler. Marslılar teknolojik güçleri vasıtasıyla İngilizler üzerinde hâkimiyet kursalar da insanların bağışıklık geliştirdiği yeryüzünde yaşayan bakteriler tarafından yok edildikleri için biyolojik olarak daha zayıflardır. Mevcut çalışma, Darwin'in evrim teorisine ve Batı ırkçılığına etkilerine atıfta bulunarak Wells'in *Dünyalar Savaşı*'nda ırksal üstünlük kavramını sorguladığını iddia eder.

Anahtar Kelimeler: H. G. Wells, *Dünyalar Savaşı*, Evrim, Doğal seçim, Irksal üstünlük

Abstract

Influenced by Darwin's theory of evolution, Wells believes that no species can have absolute superiority since each species has their own weaknesses. Hence, Wells criticizes the English who claim superiority over other nations due to their scientific, technological, and intellectual achievements. The writer questions the English sense of superiority in *The War of the Worlds* (1897), which depicts the invasion of England by the Martians. Confronted by the Martians that are far superior in terms of science, technology and intellect, the English are reduced to primitive creatures that are devoid of sense, logic and prudence. Accordingly, Wells argues that although the English have proven their power through colonial and scientific enterprises, they have still latent and undeveloped sides. Moreover, he maintains that the confrontation of the English with a superior civilization has destroyed their self-confidence and unveiled the fact that they might be losers in the struggle for existence if they do not adapt to new conditions. However, he adds that not only the English but also the Martians have weak sides as they are exposed to the impacts of natural selection like their terrestrial opponents. Although the Martians dominate the English through their technological power, they are biologically weaker in that they are destroyed by earthly bacteria to which human beings are immune. This study claims that Wells questions racial superiority in *The War of the Worlds* by referring to Darwin's theory of evolution and its impacts on Western racism.

Keywords: H. G. Wells, *The War of the Worlds*, Evolution, Natural selection, Racial superiority

Giriş

Modern bilim kurgunun öncüsü olarak görülen H. G. Wells, "Darwin'in evrim teorisinin sonuçlarını anlayan ve tamamen kabul eden gelmiş geçmiş ilk romancı" olarak anılır (Creed, 2009, s. 54; Scholes ve Rabkin, 1977, ss. 17-18). Wells, Charles Darwin'in teorilerini savunan T. H. Huxley öğretmenliğinde Londra'da biyoloji alanında eğitim alır ve bu eğitim çerçevesinde Darwin'in biyolojik evrim konusundaki düşüncelerinden yola çıkarak toplumsal yapıyı açıklar (a.g.e., s. 54; a.g.e., ss. 17-18). Geleneksel görüşlerin sorgulanmaya

* ¹Bu çalışma, Şebnem Düzgün'ün hazırladığı "Herbert George Wells'in *The War of the Worlds*, Doris Lessing'in *The Making of the Representative for Planet 8* ve Maggie Gee'nin *The Flood* Adlı Eserlerinde İnsan, Toplum ve Evrensel Güç İlişkisi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Dr., Bağımsız Araştırmacı. duzgunsebnem@gmail.com.

başlandığı Viktorya dönemi toplumunda radikal görüşlere açık olan kişiler, Darwin'in evrim teorisini benimserler (Creed, 2009, s. 70); fakat Wells, bu kişilerden farklı olarak “evrimi, insanı ağacın tepesine taşıyan ve acımasız ekonomik rekabeti haklı gösteren biyolojik bir mekanizma olarak” adlandırmaz (Aldiss, 1990, s. 29). Yazar, insanoğlunu, kozmik süreçte “bir kaza” sonucu ortaya çıkan ve atalarından gelen ilkel yanları miras alan bir tür olarak gördüğünden, “üstünlük” kavramının hiçbir topluluğa ait olamayacağını düşünür (Vogeler, 1990, s. 183).

Wells'in eleştirdiği üstün ırk kavramı, Darwin'in evrim konusundaki görüşlerine dayanır. Darwin'in “var olma mücadelesi” (struggle for existence) ve “doğal seçim” (natural selection) kavramları, türlerin yaşamda kalma çabalarıyla ilişkilidir. Var olma mücadelesi, canlıların türlerini yüksek oranda artırma isteğiyle birbirleriyle yaşamda kalma savaşına girişmeleridir (Darwin, 1870, s. 63). Bu savaş, aynı türden canlılar arasında olabildiği gibi, farklı türden canlılar arasında da olabilir (a.g.e., s. 63). Böyle bir mücadele, yeryüzünde aynı türden bireylerin ezici bir çoğunlukta artışının önüne geçmek ve yeryüzünde farklı türden canlılara yaşama şansı vererek doğal dengeyi sağlamak bakımından gereklidir (a.g.e., s. 63). Öte yandan doğal seçim, “uygun türlerin korunması ve zararlı türlerin bertaraf edilmesi” olarak tanımlanabilir (a.g.e., s. 78). Darwin (1870), değişen koşullara en iyi uyum sağlayan canlıların korunacağını ve bu şekilde doğal seçim yoluyla ilerlemenin sağlanacağını açıklar. Doğal seçimin insanoğlunun aklının alamayacağı kadar uzun bir sürede ve titizlikle gerçekleştiği üzerinde de durur (a.g.e., s. 80). Doğa, yeryüzündeki dengeyi sağlamak amacı güttüğünden, uzun süren ve dikkat gerektiren bir seçim yoluyla canlıların yaşamlarını sürdürmede katkısı bulunanları muhafaza ederken, zararlı olanları da sistem dışına atar (a.g.e., s. 80). Bu nedenle, türlere değişen koşullara uyum sağlamak için süre tanınsa da yeni koşullara adapte olamayan canlılar, uyum sağlamada kendilerinden daha başarılı olan rakipleri tarafından yok edilirler (a.g.e., ss. 95-96).

Darwin'in doğal seçim sonucunda uygun olanın hayatta kalacağı yönündeki ifadelerinin ırkçı bir anlayışla yorumlanması, kendilerini üstün ırk olarak gören beyaz tenli insanların siyah tenli insanları ikincil varlıklar olarak görmelerine neden olur. 19. yüzyılda yürütülen antropolojik çalışmalar, Afrika kökenli insanların maymunlara daha çok benzemelerinden dolayı zekâ gelişmişliği açısından Avrupalılardan daha geride olduklarını savunur (Fryer, 1993, s. 30). Bu nedenle de Benjamin Kidd, Sir Francis Galton ve Karl Pearson gibi Sosyal Darwinistler, siyah ırkın “insancıllaştırılması, uygarlaştırılması ve gerçekten çok sağlam bir el tarafından” yönetilmesinin gerekli olduğunu ve bunun ancak beyazlar tarafından yapılabileceğini ifade ederler (a.g.e, s. 30). Öte yandan, Darwin'in türlerin biyolojik evrimi konusundaki görüşlerini toplumsal yaşantıya uyarlayan ve H. G. Wells'in evrimin sosyal boyutunu kavramasında etkili olan T. H. Huxley (2009), bireyler arasında farklılıkların olduğunu kabul etmekle birlikte güçlü bireylerin hayatta kalmak için güçsüz bireyleri ezmek yerine yaşamlarını sağlamak için çaba göstermeleri gerektiğini belirtir. Bu nedenle, Huxley (2009), güçlünün güçsüzü yok etmek için uğraştığı kozmik sürecin yerine güçlülerin güçsüzlere çevre koşullarına uyum sağlamada yardım ettiği ve ahlaki açıdan en gelişmiş bireyin hayatta kaldığı etik süreci yerleştirerek açıklar:

[Etik süreç] acımasızca kendini ön plana çıkarma yerine kendine hâkim olmayı; bütün rakipleri bir kenara itmek veya ayak altında çiğnemek yerine bireyin sadece kendi türlerinden olanlara saygı duymasını değil aynı zamanda onlara yardım etmesini gerektirir... (s. 82)

Bu şekilde, etik sürecin odağında kendilerinden güçsüz bireylere destek olan bireylerin olduğunu belirten Huxley, Darwin'in evrim teorisini güçlünün güçsüzü ezerek ilerlemesi

şeklinde yorumlayan William Graham Sumner ve Francis Galton gibi Sosyal Darwinistlerden farklılaşır.

Wells'in romanı yazmasında evrime ve ırksal üstünlüğe dair görüşlerin dışında kardeşiyle aralarında geçen konuşmanın da etkisi olur. Kardeşi Frank, içinde buldukları huzurlu ortamın aniden dışarıdan gelen güçler tarafından bozulma olasılığını hayal ederek Wells'in romanı için çıkış noktası yaratır:

Çok huzurlu bir Surrey manzarasında birlikte yürüyorduk. 'Başka bir gezegenden acayip varlıkların gökyüzünden aniden düştüklerini ve burada yan gelip yatmaya başladıklarını düşün!' dedi [Frank]. Belki Tazmanya'nın Avrupalılar tarafından keşfedilmesi ... hakkında konuşuyorduk. Unuttum. Fakat, bu başlangıç noktasıydı. (aktaran Flynn, 2005, ss. 19-20)

Frank'in dünyanın başka bir gezegenden gelen yabancılar tarafından işgal edilmesine dair hayalini tetikleyen olay, Tazmanya'nın Avrupalılar tarafından işgal edilmesidir. Taştan ve ağaçtan yapılan aletler dışında gelişmiş bir teknolojisi olmayan ve ilkel bir yaşantı süren Tazmanya, Avrupalılar tarafından 1642 yılında keşfedilir (Diamond, 2003, s. 23). 1800'lerin başında İngilizlerin varışı ile koyu tenli yerli ırkla beyaz tenli yabancı ırk karşı karşıya gelir ve iki ırk arasındaki çatışmada beyazlar, yerli kadınları alıkoyup, çocukları işçi olarak çalıştırırken erkekleri sakatlayıp veya öldürüp Tazmanyalıları topraklarından temizlemeye çalışırlar (a.g.e., ss. 23-24). Teknoloji ve sanayide geri kalan Tazmanyalıların bu şekilde aniden kendilerini Avrupalıların denetimi altında bulmaları, İngilizleri aşırı güven duymamaları konusunda uyarmak isteyen Wells için örnek teşkil eder (Flynn, 2005, s. 20). Ayrıca, Kırım sorunu, Hint isyanı, 1865 Jamaika ayaklanması, 1879'daki Zulu ve 1883'teki Boer yenilgisi yazarın İngiltere'nin üstünlüğünü sorgulamasına neden olur (Brantlinger, 2010, s. 263). Wells, aynı zamanda "Almanya'nın birleşmesi ve askeri takviyesi" ile Avrupa'da bir savaş çıkma ihtimali konusunda da kaygı duyar (Flynn, 2005, s. 21). Yazarın olası bir savaşa yönelik endişe duyması, İngiltere'nin 1880'lerden itibaren Birleşik Devletler, Almanya ve İtalya gibi rakiplerin ortaya çıkmasından kaynaklanır (Brantlinger, 2010, s. 263).

H. G. Wells, *Dünyalar Savaşı* (1897) adlı romanında ırksal üstünlüklerine güven duyan İngilizlerin kendilerinden daha gelişmiş teknolojik ve bilimsel araçlara sahip olan Marslılar tarafından yenilmelerini ele alarak İngilizlerin üstün ırk olduklarına dair inancı sorgular. Wells, Marslıların işgaline uğrayan İngilizlerin yaşadığı mağlubiyeti ve çaresizliği dile getirerek İngiliz halkının kendilerini diğer uluslardan üstün görme çabalarının yersiz olduğunu vurgular. Darwin'in evrim teorisinden yola çıkan yazar, İngilizlerin durumu aracılığıyla ırkların değişen koşullara uyum sağlayamadığı takdirde üstünlüklerini yitirebileceklerini iddia eder. Bu çalışma, Darwin'in evrim teorisini ve bu teorisinin ırksal üstünlük kavramı üzerindeki etkisini irdeleyerek H. G. Wells'in bahsi geçen romanında ırksal üstünlük inancına eleştirel yaklaştığını gösterir.

Marş İstilasası: İngilizlerin Üstün Irk Olduklarına Dair İnancın Sorgulanması

Dünyadaki politik güç dengesinin değişimine tanıklık eden ve Darwin'in evrim teorisinden etkilenecek üstün tür söylemini sorgulayan Wells, *Dünyalar Savaşı*'nda İngilizleri üstünlük duygusuna kapılarak dışardan gelebilecek tehditleri göz ardı etmeleri durumunda karışılacakları sorunlar hakkında uyarır. Adı bilinmeyen romanın anlatıcısı, evli, yüksek sınıfa mensup, "felsefi konularda uzmanlaşmış ve tanınmış bir yazar" ve amatör bir gökbilimcidir (Wells, 1930, s. 261). Evrende kendilerinden üstün varlıkların olabileceği ihtimalini gözardı etmeyen anlatıcı, romanın başlangıcında, İngilizlerin, gelişmiş bir medeniyet oldukları düşüncesiyle yersiz özgüven duygusuna kapılarak zayıf yanlarının farkında olmamalarına iğneleyici bir tutumla vurgu yapar:

19. yüzyılın son yıllarında hiç kimse insani meselelerin insanoğlununkinden daha ileri fakat kendisi gibi ölümlü olan zekâlar [Marslılar] tarafından ilgiyle ve yakından izlendiğine ... belki de bir insanın mikroskopla bir damla su içinde toplanan ve çoğalan ölümlü varlıkları yakından incelediği gibi incelendiklerine ve araştırıldıklarına inanmazdı. İnsanlar, sonsuz gönül rahatlığıyla, madde üzerinde kurdukları hakimiyete duydukları güvenin yarattığı dinginlikle önemsiz işleriyle ilgilenerek yeryüzünde dolaşıyorlardı. (a.g.e., s. 1)

Anlatıcı, insanların zekâları konusunda kibirli olmalarını ve kibirleri yüzünden Marslılar gibi kendilerinden zekâca üstün başka varlıkların bulunabileceğini düşünmemelerini eleştirir. Fakat, alıntıda dikkati çeken önemli bir ayrıntı, Dünya dışından gelen bu canlıların da tıpkı insanlar gibi ölümlü olduklarının vurgulanmasıdır. Wells, Marslıların İngilizlerden zekâ bakımından daha ileride olsalar da ölümlü olduklarını vurgulayarak her canlının zayıf yanları olduğuna dair görüşünü açığa vurur.

Yazar, türlerin gelişmemiş tarafları olduğuna inandığından evrim sürecinde karşılaştıkları değişimler sonucunda gelişmeleri gerektiğini ifade eder. Marslılar, gezegenlerinin aniden soğumasıyla yeni bir yaşam alanı bulmak için çeşitli yollar ararlar ve bu süreçte zekâlarını daha fazla geliştirme fırsatı bulurlar: “Zorunluluğun ani baskısı akıllarını aydınlatmış, güçlerini genişletmiş ve kalplerini katılaştırmıştır” (Wells, 1930, s. 3). Amaçlarına yoğunlaşarak duygusallığı bir kenara bırakan Marslılar, üstün ırk oldukları fikriyle beklenmedik tehlikelere karşı temkinli olmayan İngilizlerin aksine, matematik alanında kendilerini geliştirerek Dünya’ya inişlerini “şaşılacak derecede incelikle” hesaplar ve “hazırlıklarını neredeyse mükemmel bir fikir birliğiyle” tamamlarlar (a.g.e., s. 5). Buradaki “neredeyse” ve “fikir birliği” sözcükleri dikkate değerdir; çünkü ilki Marslıların tüm ilerleme çabalarına karşın kusursuz olmadıklarını ve çevreye uyum sağlayamadıklarında yok olabileceklerini, sonraki ise Marslıları üstün yapan bir faktörün, karmaşa ve düzensizliğin önüne geçmek için ortak ve düzenli hareket etmeleri olduğunu gösterir.

Gezegenleri yaşama elverişsiz hale gelen Marslıların hayatta kalma çabaları canlıların, ani durum değişiklikleri karşısında savunmasız kalmak yerine bu değişimlere uyum sağlayacak adımları atmaları gerektiğini gösterir. Ancak, İngilizler, Marslı istilası sonrası oluşan yeni durumla başa çıkacak girişimlerde bulunmak yerine eylemsiz kalırlar. Yeryüzüne düşen ilk kapsülün yarattığı çukurun etrafında birikerek uzaydan gelen nesneye canlarını tehlikeye atarak bakmaya çalışan “birbirlerini dirsekleyen ve iten iki veya üç yüz insan,” (Wells, 1930, s. 25) yabancı nesnenin içinden “dikkat ve itina” ile çıkan yavaş hareketli canlılar karşısında “yarı büyülenmiş bir korku” duyarlar (a.g.e., ss. 28, 29). Öte yandan Marslılar, Dünya’yı yeryüzüne inmeden önce incelediklerinden insanlarla karşılaştıklarında korku veya panik yaşamadan dikkatli bir şekilde plânlarını hayata geçirmeye çalışırlar. Mars ve üzerinde yaşayan canlılar hakkında pek bir bilgisi olmayan insanlar ise, yeni bir türle karşılaşmanın şaşkınlığını yaşarlar:

Chobham veya Woking’ten yol boyunca gelenler karşılaştıkları manzara karşısında şaşkına dönerlerdi- büyük düzensiz bir çember içinde, sulama kanalında, çalıların ardında, geçitlerin ve çitlerin arkasında birbirleriyle kısa, heyecanlı bağırışlar halinde konuşan, birkaç kum yığına bakan ... belki de yüz veya daha fazla insan vardı. (a.g.e., s. 30)

İnsanlar istilanın ilerleyen zamanlarında da ilk anda yaşadıkları şaşkınlığın üstesinden gelip Marslılara karşı koyacak bilimsel ve teknolojik araçları geliştiremezler. Anlatıcı, Marslıların önüne çıkarları yok eden üç ayaklı makineleri, ısı-ışını ve kara duman yayan silahları gibi ileri teknolojik silahları varken insanların tabanca, tüfek ve top gibi klasik silahlarla savaşmaya çalışmalarını eleştirir. İnsanların Marslıların üstün silahlarına karşı yeni ve daha üstün savunma araçları üretmediklerini, bu yüzden rakipleri tarafından “değersiz hayvanlar” gibi görüldüklerini ve zekâlarıyla övünen insanların istila sırasında “maymunlar

ve lemurlar” gibi düşünme yetileri gelişmemiş canlılarla aynı sınıfa indirgendiklerini ortaya koyar (Wells, 1930, s. 4). Ayrıca, Marslılar’ın tasarımı olan “tuhaf, hızlı ve korkunç” makineleri karşılarında görenlerin, başlarda duydukları korkuyu ve şaşkınlığı geride bırakıp mantıklı adımlar atamadıklarını, bu sebeple İngilizlerin yabancı gezegenden gelen istilacılar karşısında ikincil konuma düştüklerini belirtir (a.g.e., s. 99). Anlatıcının istila sırasında tanıştığı İngiliz asker de sahip oldukları “silahlar, “gemiler” ve “tren yolları” gibi savunma ve ulaşım araçlarının Marslılar tarafından yok edilmeye devam ettiğini, buna karşılık insanların bilinçsiz bir şekilde “koşuşturmak yerine” kendilerini toparlayıp Dünya dışından gelen varlıklara karşı koyacak derecede güçlü ve etkili silahlar geliştiremediklerini ifade eder (Wells, 1930, ss. 256-257). İnsanların, titizlikle hazırlanan Marslı saldırısına var olan bilimsel ve teknolojik bilgilerini ve araçlarını geliştirerek karşılık veremedikleri takdirde Marslıların kendilerini “sistemik bir şekilde yakalamaya,” “kafeslerde ve benzeri yerlerde yığmaya başlayacaklar[ını]” belirtir (a.g.e., s. 256). Gelecekte ise insanların tamamen Marslılar tarafından kontrol edileceklerini ve “çeşitli numaralar yapmak için eğitilmiş” evcil yaratıklardan bir farkları olmayacağını vurgular (a.g.e., s. 261). Böylelikle Wells, kendilerini üstün ırk olarak gören İngilizleri gelecekte ortaya çıkacak koşullara uyum sağlayamazlarsa mevcut üstünlüklerini yitirecekleri konusunda uyarır.

İngilizlerin Marslı istilasını yeterince dikkate almamaları fiziksel ve biyolojik olarak kendilerini Marslılardan üstün görmeleriyle ilişkilidir. Marslıların yeryüzünde rahatça ve hızlı bir şekilde hareket edemediklerini gören İngilizler, uzaydan gelen bu varlıkların yer çekimi dolayısıyla Dünya’da tutunamayacaklarını düşünürler; fakat anlatıcının belirttiği gibi kendilerinden daha zeki varlıkların olamayacağını sanan insanlar, Marslıların akılları sayesinde fiziksel dezavantajlarını ortadan kaldıracabileceklerini tahmin edemezler:

[Karımı] ve kendimi [gökbilimci arkadaşım] Ogilvy’nin Marslıların yeryüzüne yerleşmelerinin imkânsızlığına dair tüm söylediklerini tekrar ederek rahatlatmaya başladım. Özellikle yer çekimi güçlüğüne vurgu yaptım. Yerkürenin yüzeyinde yer çekimi etkisi Mars yüzeyinkinden üç kat daha fazladır. Bu yüzden bir Marslı her ne kadar kas gücü aynı olsa da Mars’ta olduğundan üç kat fazla ağır gelir. ... [Fakat] Marslıların mekanik zekâsının gerektiğinde kas gücünü kullanmayı gereksiz kılabileceği gerçeğini hepimiz görmezden geldik. (Wells, 1930, ss. 48-49)

Anlatıcının Marslıların dünya yüzeyinde başarılı olamayacaklarını düşünmesi diğer insanlar tarafından da benimsenen “genel bir kanı[dır]” ve bu düşünce *Times* ve *Daily Telegraph* gazeteleri tarafından da toplumun geneline aşılır (a.g.e., s. 48). Öte yandan, insanların Marslıların yerçekiminden dolayı yeryüzünde tutunamayacaklarına inanmaları, kendilerini rakiplerine karşı üstün görmelerine neden olur. Bu durum Marslıların gelişmiş zekâlarının ve savunma araçlarının kendilerine tehlike teşkil ettiğini kavrayamamalarına yol açar. Anlatıcının ifade ettiği gibi Marslılar yeryüzünde kendilerine karşı koyacak “canlı ve zeki varlıkların” olamayacağını düşünüp Dünya’yı işgal etmeye gelerek “aptalca bir iş” yaparlar (a.g.e., s. 49). Öte yandan insanlar, Marslıları bir bombayla yokedebileceklerine inandıklarından kendilerini “cesur ve güvende” hissederler (a.g.e., s. 49). Böylelikle, insanların Marslıların fiziksel eksikliğine odaklanarak kendilerini rahat hissetmeleri işgalcilere karşı gerekli bilimsel ve teknolojik araçları geliştirmelerinin önüne geçer.

Wells, Marslıların yabancı oldukları çevre koşulları karşısında zayıf yanlarını geliştirmek için gösterdikleri çabalar yoluyla canlıların alışık olmadıkları koşullarda dahi bu koşullara uygun önlemleri aldıkları takdirde hayatta kalabileceklerini ifade eder. İngilizler, Marslıların bir silindir içinde ülkelerine gelişlerini ilk başlarda umursamayarak gündelik hayatlarına devam ederler: “Birçoğu silindirden haberdardı, boş zamanlarında bu konuyu konuşuyorlardı; fakat bu mesele kesinlikle Almanya’ya verilen bir ultimatonun yaratacağı etkiyi yaratmamıştı. ... [İ]nsanların büyük bir çoğunluğu aldırıışızdı” (Wells, 1930, ss. 51-

52). İnsanlar, Marslıları tanımadıkları için stratejik ve askeri güçleri hakkında bilgi sahibi oldukları Almanlar kadar tehlikeli ve güçlü olabileceğine inanmazlar. Beklenmedik istila karşısında kaygı duyup Dünya dışından gelen varlıklarla başa çıkma yollarını tartışmak yerine kayıtsız davranmaları ise Marslılara hareket etmede yaşadıkları güçlüğü telafi edecek araçları üretip geliştirmeleri için zaman kazandırır. Marslılar yeryüzünde yerçekimi yüzünden rahat hareket edememelerine çözüm bulmak için “[t]üm gece ... uykusuz, bıkmak usanmak bilmeden hazırladıkları makineler üzerinde” çalışırlar (Wells, 1930, s. 54). Yoğun çalışmaları sonucunda da “kocaman,” “birçok evden daha yüksek,” “genç çam ağaçlarını ezen ve hızıyla onları bir kenara itip parçalayan,” “parlayan metalden bir yürüme motoru” (a.g.e., s. 71) geliştirerek biyolojik evrim sürecinde yürüme uzuvlarının pek fazla gelişmemesi sorununu çözerler. Bu durum, biyolojik eksikliklerin bilimde ve teknolojide elde edilen gelişmeler sayesinde sosyal evrim sürecinde giderilebileceğini ispatlar.

İngilizlerin Dünya’daki yerçekiminin fazla olması sebebiyle kas güçlerini yeterince kullanamayıp rahat hareket edemeyeceklerini düşündükleri Marslıların saldırısına uğramaları, hayatta kalma savaşında türlerin çevrelerine uyum sağlamada gösterdikleri başarının önemini vurgular. Marslılar, yeryüzünde kısıtlı hareket kabiliyetlerine sahip olsalar da önüne çıkamı yok eden uçayaklı makineyi üreterek hareket etmede yaşadıkları sorunu giderip İngilizlere saldırırlar. İngilizler, çevrelerine biyolojik açıdan daha uyumlu olsalar da Marslıların gelişmiş teknoloji ürünü olan ve çevresine zehirli kara duman yayan makinelerinin karşısında “birbirleri ardınca koşan birçok siyah figür[den]” başka bir şey değillerdir (Wells, 1930, s. 80). Bu bakımdan, İngilizlerin, Marslılar karşısında koyu tenlerinden dolayı küçümsedikleri Afrika kökenli insanlardan farkı yoktur. İnsanların Marslıların silahlarından korkup mantıklı hareketler sergileyemediklerini gören anlatıcı, “içinde yıllardır güvenli bir şekilde yaşadığı” ülkesinin Marslıların kullandığı kara dumanla “karanlık içinde” kalıp “yangın yeri” haline geldiğini görür ve önceden hissettiği güven duygusu yerini şakınlığa ve endişeye bırakır (a.g.e., ss. 80-81). Marslıların ölümcül duman yayan üç ayaklı makinelerini gördükten sonra “zeki alt türden bir hayvan” gibi hisseder ve insanların ürettiği “zırlı araç” ve “buhar makinesi” gibi araçların rakiplerinin ileri teknolojik araçlarıyla kıyaslanamayacağını ortaya koyar (a.g.e., s. 81). Bu durum anlatıcının İngilizlerin Marslılar karşısında üstünlüğünü kaybettiğine inandığını gösterir. Ayrıca anlatıcı, gelişmiş silahları olmayan ve düzensiz şekilde hareket eden İngilizlerin Marslılara karşı üstünlük sağlayamayacaklarını ve bu savaşın insanlığın felaketine yol açacağını belirtir: “[İngilizler] bir düzen ve amaç doğrultusunda hareket etmiyorlardı, silahsız ve hazırlıksız altı milyon insan düşüncesizce koşuşturuyorlardı. Bu medeniyetin çöküşünün ve insanlığın kıyımının başlangıcıydı” (a.g.e., s. 175). Böylelikle, türlerin ortaya çıkan yeni koşullara uyum sağlayamadığında var olma mücadelesinde zayıf konuma düşeceği ifade edilir.

Wells’in evrim hakkındaki görüşlerinden etkilendiği Darwin (1870), birbirlerinin eksikliklerini göremeyen bireylerin yaşadığı insan topluluklarında küçük bir değişimin dahi kusurlarını görmelerini sağlaması bakımından önemli olduğunu belirtir. Afrika ülkeleri gibi ilkel ve gelişmemiş toplumlara hükmederek kendilerini “canavar terbiyecisi” (Wells, 1930, s. 123) olarak gören İngilizler, istilanın ilk zamanlarında Marslıların gücünü hiçe sayarlar; ancak kendilerinden alt düzeyde gördükleri Marslıların Londra’yı istila etmesiyle tehlikede olduklarını anlayarak güven duygularını kaybederler: “Büyük paniğin şafağıydı. Pazar gecesi yatağa aptal ve uyuşuk olarak giden Londra, Pazartesi sabahının erken saatlerinde canlı bir tehlike hissiyle uyandı” (a.g.e., s. 133). Orduları ve silahları sayesinde Marslıları yok edebileceklerini sanan Londralılar, tehlikenin boyutunu Başkomutanın Marslı istilâsı karşısında hiçbir şey yapılamayacağını söylemesiyle anlarlar: “Marslılar roketler aracılığıyla siyah ve zehirli bir dumandan devasa boyutta bulutlar çıkartabilirler. Onları durdurmak

imkânsız. Derhal kaçmaktan başka ... kurtuluş yolu yok” (a.g.e., s. 134). Marslıların kullandıkları roketin yaydığı dumanın öldürücü etkisini vurgulayan Başkomutan, rakiplerinin gücünü kabul ederek teknolojik açıdan güçsüz olan halkının artık güvende olmadığını kabullenir ve insanların şehri panik içinde terk etmelerine neden olur. Bu sebeple, dışardan gelen yabancı varlıkların istilası, Londralıların aslında sandıkları kadar güçlü olmadıklarını anlamalarını sağlaması bakımından önemlidir.

Londralıların durumunun da gösterdiği gibi, var olma mücadelesinde önemli olan bir yaşam alanının yerlisi olmak değil, bu alanda var olmaya devam etmek için ani tehlikelere karşı her zaman hazırlıklı olmaktır. Dünya atmosferine alışkın olduklarından fiziksel ve biyolojik açılardan avantajlı görünen İngilizlerin Marslılar tarafından yüksek teknolojik araçlar vasıtasıyla kontrol altına alınmaları bu çerçevede açıklanabilir. Marslılar, istila sırasında iletişim ve ulaşım araçlarında meydana gelen sorunlar nedeniyle birbirlerinden haber alamayıp gerekli tedbirleri devreye sokamayan İngilizlerin aksine ileri teknoloji ürünü olan “silah benzeri tüp” kullanarak kendi aralarında iletişimi sağlarlar (Wells, 1930, s. 143). Bir başka ileri teknoloji örneği olan “metal kaplar” ise “ağır mürekkepli bir buhar” yayar ve bu buhar tıpkı bir atom bombası gibi “büyük ve kapkara bir bulut kümesi içerisinde yukarıya doğru dolanarak ve yığılarak” havayı soluyan insanların ölümüne neden olur (a.g.e., ss. 143, 144). Böylelikle, Dünya atmosferinin yerlisi olmayan Marslılar, gelişmiş teknolojik araçları sayesinde yerli konumunda olan İngilizlere karşı üstünlük kurmayı başarırlar. Kendilerinden daha üstün varlıkların saldırısına uğrayabilecekleri olasılığını göz ardı edip mevcut bilimsel ve teknolojik araçlarını geliştirmeyen İngilizler ise Marslı istilasıyla var olma mücadelesinde güçsüz konuma düşerler:

[B]elirgin bir karanlık, kurbanlarının üstüne yürüyen buharın meydana getirdiği tuhaf ve korkunç bir düşman, yakınında zar zor görünen insanlar ve atlar, koşanlar, bağırانlar, tepe üstü düşenler, korku çığlıkları atanlar ... boğulan ve yerde kıvrانan insanlar ... Ve ardından gece ve yok oluş- ölümlerini gizleyen koyu buhardan sessiz bir kümenin dışında hiçbir şey yoktu. (a.g.e., s. 149)

Marslıların yaydığı zehirli yoğun duman karşısında savunmasız kalan insanlar, canlarını kurtarmaktan başka amacı olmayan acı çeken zayıf varlıklara dönüşürler. Bu şekilde yazar, üstün ırk olduklarına güvenerek teknolojilerini daha fazla geliştirme gereği duymayan İngilizlerin kendilerinden teknolojik açıdan daha gelişmiş Marslılarla kıyaslandıklarında ilkel varlıklardan farkları olmadıklarını gösterir.

Marslı İstilasası Sonrası İngilizlerin Üstünlük Duygusunun Değişimi

Marslılar, gelişmiş düşünsel güce ve teknolojiye sahip olsalar da zayıf yanları olduklarından mutlak üstünlüğe sahip değildirlere. Thames nehrinde hem Marslıların hem de İngilizlerin kayıp yaşamaları, beraberinde bir farkındalık getirir. Thunder Child adındaki bir İngiliz savaş gemisinin bir Marslıyı vurmasının ardından Thames nehrinde bulunan diğer Marslılar, silahla vurulan arkadaşlarını birlikte götürerek Londra'nın içlerine doğru olan ilerleyişlerini geciktirirler. Ayrıca “dünyadaki silahların gücü hakkında bu ani dersi aldıktan sonra” yeryüzüne ilk düştükleri alana geri dönüp daha fazla kayıp yaşamamak için çalışmaya başlarlar (Wells, 1930, s. 107). Öte yandan, İngilizler, Marslıların makinelerinin ne tür yıkımlara yol açabileceğini gördükten sonra gizli yerlere daha fazla silah yerleştirirler ve “helyografları olan gönüllü gözcüler,” nişancıları Marslıların gelişine karşı uyarırlar (a.g.e., s. 108). Her iki taraf için de kayıpla sonuçlanan bu olay, hem insanların hem de Marslıların hayatta kalabilmek için daha ileri tedbirler almalarını sağlayarak gelişimlerinin önünü açar: “Marslılar şimdi ağır silahlar konusundaki hâkimiyetimizi ve insanoğlunun yakınlığının tehlikesini anlamışlardı ve hiç bir insan canları tehlikede olmadığı sürece Marslılara ait iki kapsülün bir mil yakınına girmeye cesaret edemedi” (a.g.e., s. 108). Yüzleştikleri kayıp

sayesinde Marslılar, insan gücünü küçümsememeyi, insanlar da Marslıların kendilerinden alt konumda varlıklar olmayıp son derece tehlikeli olabileceklerini anlayarak daha önce yaptıkları gibi dikkatsiz ve tedbirsiz bir şekilde hareket etmemeleri gerektiğini öğrenirler.

Üstün ırk inancını sorgulayan Wells, İngilizlerden düşünsel ve teknolojik yönlerden daha gelişmiş Marslıların da zayıf yanları olduklarına vurgu yapar. Biyolojik evrim sürecinde türler, yerlisi olmadıkları bir iklim türünde uzun süre tutunamazlar; çünkü her ne kadar yeni çevreye uyum sağlamaya çalışsalar da yerli türlerle belirli bir dönemde hayatta kalma mücadelesine girerler ve fizyolojileri yerli canlılar kadar yeni çevreye uyumlu olmadıklarından yabancı yaşam alanında var olma konusunda başarı gösteremezler (Darwin, 1870, s. 68). Bu nedenle, mikrop ve bakterilerden arınmış bir atmosferde yaşamış ve insanların tecrübe ettikleri “verem, kanser, tümör” (Wells, 1930, ss. 211-212) gibi hastalıklarla tanışmamış olan Marslılar, Dünya’ya geldiklerinde “bağışıklık sistemlerinin yabancısı olduğu çürümeye ve hastalığa neden olan bakteriler[le]” giriştikleri var olma mücadelesinde mağlup olurlar (a.g.e., s. 282). Bütün ileri teknolojik aletlerine ve mantıklı ve düzenli bir şekilde attıkları adımlara rağmen vücutlarının Dünya atmosferindeki bakteriler karşısında savunmasız kalması Marslıların biyolojik açıdan yeryüzündeki varlıklardan daha güçsüz olduklarını gösterir. Fakat, bu durum insanların gelişmiş bir zekâyâ ve teknolojiye sahip olan Marslılardan daha ileri oldukları anlamına gelmez; çünkü Marslıların ölümüne insanlar değil basit yapıları bakteriler sebep olur. Bu gerçek, doğanın gelişimlerinin henüz başlarında olan insanlardan ve ileri derecede gelişmiş varlıklar olan Marslılardan daha üstün olduğuna, değişen doğa koşullarının türleri sürekli daha fazla ilerlemeye teşvik ettiğine işaret eder.

Marslıların dünyevi bakteriler tarafından yokedilmeleri yabancı türlerin, çevre koşullarına alışkın olan yerli türlere kıyasla biyolojik açıdan yaşamda kalma şanslarının daha az olduğunu gösterir. Marslılar, askerî ve teknolojik araçlar geliştirmeye önem verirken fiziksel ve biyolojik zayıflıklarının üzerinde fazla durmazlar. İngilizler ise Marslıların son derece karmaşık ve etkili silahlara sahip olsalar da kendileri gibi zayıf yanları olan ölümlü varlıklar olduklarını unuturlar (Wells, 1930, s. 283). Anlatıcı, buldukları çevrenin yerlisi olmayan Marslıların yeryüzünde tutunamayacaklarını geç anladıklarını ifade eder:

[D]oğal seçim yoluyla türümüz bakterilere karşı direnç geliştirmeyi başardı; hiçbir mikroba karşı mücadele etmeden boyun eğmeyiz ve birçok bakteriye karşı da- örneğin ölü maddede çürümeye neden olanlara karşı- vücutlarımız bağışıklık kazandı. Fakat Mars’ta hiç bakteri yok ve bu işgalciler hiçbir tedbir almadan buraya geldiler, yiyip içtiler, mikrobik müttefiklerimiz de onları yok etmeye başladılar. ... Bu son kaçınılmazdı. (a.g.e., s. 283)

Bağışıklık sistemleri uzun süren bir mücadeleden sonra mikroplara karşı dirençli hâle gelen insanlar, yeryüzündeki bakterilere karşı savunma mekanizması geliştirmeyi başarırlar. Fakat, ileri bir uygarlığın temsilcileri olan Marslılar, ilkel ve zararlı varlıklar olan mikroplardan arınmış bir gezegende yaşadıklarından vücut yapıları yeryüzündeki bakterilere karşı koyacak güçte değildir. Bu nedenle, Dünya’ya indikleri ilk andan itibaren alışık olmadıkları mikroplara maruz kalan Marslılar, var olma mücadelesinde yenik düşmeye mahkûm olurlar. Wells, yeryüzünde koloni kurmaya çalışan Marslıların çevresel koşullar karşısında savunmasız kalmalarını örnek göstererek koloni kurma savaşında olan İngiltere gibi gelişmiş ülkeleri, sahip oldukları siyasal, bilimsel ve teknolojik güçlerin değişen çevre koşullarında etkisiz kalabileceği konusunda uyarır.

Askerî zaferler ve kolonileşme alanında gösterdikleri başarı yüzünden kendilerini üstün millet olarak gören İngilizler, Marslı saldırısının ardından evrende kendilerinden daha güçlü varlıkların olduğunu görerek aşırı güven duygularının yersiz olduğunu anlarlar. Bilim

adamları, Marslıların ileri teknolojik araçlarını ve neredeyse beyinden ibaret olan vücutlarını yakından görme şansına sahip olduktan sonra kendilerinin bu canlılara kıyasla ilkel yaratıklar olduklarını anlarlar. Öte yandan, Marslıların basit mikroorganizmalar tarafından yok edildiklerini gördüklerinde evrendeki hiçbir canlının tam olarak mükemmel olmadığını ve biyolojik ve sosyal açılarından en gelişmiş canlıların bile doğanın gücü karşısında aciz kaldığını kavrarlar. Anlatıcı da Marslı saldırısı sonucunda evrende tamamen güvende olmadıklarını, her an dış tehditler tarafından güvenliklerinin bozulabileceğini anladıklarını belirtir:

Her hâlükârda ister bir başka saldırı bekleyelim ya da beklemeyelim insanoğlunun geleceğine dair görüşlerimiz bu olaylar neticesinde büyük ölçüde değişti. Bu gezegeni insan için bir çitle çevrelenmiş ve güvenli, değişmez bir yer olarak göremeyeceğimizi; uzaydan gelebilecek gözle göremediğimiz iyi ya da kötü güçleri asla tahmin edemeyeceğimizi öğrendik. Evrenin geniş tasarımı içinde Mars'tan gelen bu istilanın insanlar için hiç de yararsız olmadığı söylenebilir; bu istila, bizden gerilemenin en verimli kaynağı olan geleceğe dair dingin güven duygusunu aldı; fakat bilime katkıları çok büyüktür ve kamu yararı kavramını gündeme getirmede etkili olmuştur. (Wells, 1930, s. 300)

Anlatıcı, karşılaştıkları ani saldırının aşırı güven duygusundan kurtulma, mevcut bilimsel bilgilerinin artması, kamu yararı kavramının önem kazanması gibi sosyal gelişimleri getirmesi bakımından kendilerine çok şey kattığını belirtir. Fakat, istila sonucunda tek ders alan taraf İngilizler değildir. Yeryüzündeki yaşantıyı ve ortamı yeterince incelemeyen ve mikroorganik varlıkların vücut sistemlerine etkisini hesap etmeden Dünya'ya inişlerinin olumsuz sonucunu gören diğer Marslılar da kendilerine fizyolojik açıdan daha uygun Venüs gezegeninde yaşamlarına devam etmeye karar verirler (a.g.e., ss. 300-301). Böylelikle Wells, emperyal güce sahip İngilizlerin ve onlardan düşünsel, teknolojik ve bilimsel alanlarda üstün olan Marslıların dahi zayıflıklarının olduğunu göstererek bütün türlerin güçsüz yanları olduğunu ve bu yüzden hiçbir türün diğer türler üzerinde mutlak üstünlük sağlayamayacağını savunur.

Sonuç

İngilizler ve Marslılar arasındaki var olma mücadelesini sergileyen *Dünyalar Savaşı*, İngilizlerin üstün ırk olduklarına dair inancı sorgular. Darwin'in hiçbir türün mutlak üstünlüğe sahip olamayacağı fikrinden yola çıkan Wells, romanında İngiliz halkının aşırı özgüveninin yersiz olduğunu vurgulamak amacıyla İngilizlerden de üstün varlıklar olabileceği fikrini ortaya atar. Sanayileşme ve kolonileşme süreçlerinde üstünlüklerini kanıtlayan İngilizlerin, mevcut bilimsel ve teknolojik araçlarını daha fazla geliştirme ihtiyacı duymadıklarından kendilerinden daha gelişmiş Marslılar karşısında savunmasız kaldıklarını belirtir. Marslı istilasının İngilizlerin zayıf yanlarını görme imkânını yarattığına inanan yazar, bu saldırı sonrasında İngilizlerin üstün ırk olduklarına dair inançlarını sorgulamaya başladıklarını gösterir. Öte yandan, İngilizlerden daha ileri bir medeniyet olan Marslıların fiziksel ve biyolojik açılarından yeryüzünde var olma konusunda İngilizlerden daha güçsüz olduğunu açığa vuran Wells, üstünlük kavramının koşullara bağlı olarak değiştiğini ifade eder. Bu şekilde yazar, sürekli değişen evrende üstün ırk kavramının geçersiz olduğunu belirterek türlerin üstünlük algısıyla hareket etmeden var olma mücadelesinde hayatta kalabilmek ve yeni koşullara uyum sağlamak amacıyla değişikliğe ve gelişime daima açık olmaları gerektiğini savunur.

Kaynakça

Aldiss, B. W. (1990). Wells and the Leopard Lady. İçinde P. Parrinder ve C. Rolfe (Eds.), *H. G. Wells under Revision: Proceedings of the International H. G. Wells Symposium London, July 1986*, 27-40: Cranbury: Associated University Press.

-
- Brantlinger, P. (2010). Empire and Nationalism. İçinde J. Shattock (Ed.), *The Cambridge Companion to English Literature, 1830-1914*, 251-270: Cambridge: Cambridge University Press.
- Creed, B. (2009). *Darwin's Screens: Evolutionary Aesthetics, Time and Sexual Display in the Cinema*. Victoria: Melbourne University Press.
- Darwin, C. (1870). *On the Origin of Species*. New York: D. Appleton and Company.
- Diamond, J. (2003). In Black and White. İçinde K. Reilly, S. Kaufman ve A. Bodino (Eds.), *Racism: A Global Reader*, 23-27: New York: M. E. Sharpe.
- Flynn, J. L. (2005). *War of the Worlds: From Wells to Spielberg*. Maryland: Galactic Books.
- Fryer, P. (1993). *Aspects of British Black History*. London: Index Books.
- Huxley, T. H. (2009). *Evolution and Ethics*. Oxfordshire: Princeton University Press.
- Scholes, R. ve Rabkin, E. S. (1977). *Science Fiction: History, Science, Vision*. New York: Oxford University Press.
- Vogeler, M. S. (1990). Wells and Positivism. İçinde P. Parrinder ve C. Rolfe (Eds.), *H. G. Wells under Revision: Proceedings of the International H. G. Wells Symposium, London, July 1986*, 181-192: Cranbury: Associated University Press.
- Wells, H. G. (1930). *The War of the Worlds*. London: William Heinemann.
-